

ชื่อเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคโควิด-19 บ้านโนนบ่อโพธิ์ทอง

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนจาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

นางสาวธิติมา ยาวไรสง ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

บทคัดย่อ

สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วประเทศ การรับมือกับการระบาดของโรคจึงเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการเพื่อหยุดยั้งและควบคุมไม่ให้โรคมีการระบาดมากขึ้น การให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ เฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง ทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคโควิด-19 และเพื่อศึกษาติดตามพฤติกรรมการใช้ชีวิต การปรับตัว และการป้องกันโรคโควิด-19 การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน, อสม. และ อสค. จำนวน 165 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสำรวจระหว่างเดือน มกราคม - เมษายน 2565 แบ่งเป็นระยะ 4 ระยะ ระยะที่ 1 การวางแผน ทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ทราบสภาพปัญหา จากนั้นประเมินความรู้ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด-19 ของผู้นำชุมชน อสม. อสค. โดยใช้แบบทดสอบและแบบสอบถาม ค้นข้อมูลเพื่อให้ทราบปัญหา ระยะที่ 2 การปฏิบัติ การดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ให้มีความรู้ ความเข้าใจจนสามารถค้นหาผู้มีอาการสงสัยกลุ่มเสี่ยงโรคโควิด-19 เพื่อให้รับการตรวจวินิจฉัยทันที ระยะที่ 3 การสังเกตการณ์ ปัญหาที่ยังไม่บรรลุนเป้าหมายพบว่าเกิดจากสมาชิกครัวเรือนขาดการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคและมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดอย่างจริงจัง ไปกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามมาตรการ การสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคโควิด-19ของชุมชน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคเป็นอย่างดี แกนนำชุมชนดำเนินงานด้วยความเข้มแข็งและประชาชนให้การสนับสนุน เพราะเข้าใจและรับรู้ถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับ ระยะที่ 4 การสะท้อนผล สมาชิกครัวเรือนมีการปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด-19 ในระดับดี และได้มาตรการในการป้องกันโรคโควิด-19 ของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1.สถานการณ์ก่อนการพัฒนา ประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคไม่เหมาะสม และชุมชนขาดมาตรการที่เข้มงวดในการป้องกันโรค 2.กิจกรรมการพัฒนาประกอบด้วย การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 การพัฒนาพฤติกรรมในการป้องกันโรค และการมาตรการในการป้องกันโรคของชุมชน 3.หลังการพัฒนา ทั้งแกนนำชุมชนและสมาชิกครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรค และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด-19 และไม่พบผู้ป่วยในชุมชนเพิ่มขึ้นอีก ข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไปใช้ในพื้นที่อื่น โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ และพฤติกรรมสุขภาพประชาชน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีในการดำเนินงาน และสามารถไปใช้ในการป้องกันโรคอื่นๆได้

ชื่อเรื่อง : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคโควิด-19 บ้านโนนบ่อโพธิ์ทอง ตำบลเมืองเตา

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนจาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย : อธิมา ยาวโรสง

บทนำ

สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้เริ่มเมื่อปลายปี พ.ศ.2562 และลุกลามไปทั่วโลก สร้างความหวาดกลัวและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจของประชากร และเมื่อต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 มีการระบาดใหญ่ ซึ่งเป็นการติดเชื้อทั่วโลกอย่างรวดเร็ว จากความสูญเสียและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโรคโควิด-19 ข้างต้น การรับมือกับการระบาดของโรคจึงเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการหยุดยั้งและควบคุมไม่ให้โรคโควิด-19 มีการระบาดมากขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านสาธารณสุขในการตอบสนองต่อการระบาดโรคโควิด-19 โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการติดเชื้อ ลดการป่วย และลดการเสียชีวิตจากโรคโควิด-19 ซึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของโรค โดยกำหนดให้มีการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคโควิด-19 ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน สำหรับระดับหมู่บ้านกรมควบคุมโรคได้กำหนดมาตรการให้ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอาสาสมัครสาธารณสุข ดำเนินการให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง คัดกรองความเสี่ยง ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

บ้านโนนบ่อโพธิ์ทองเป็นหมู่บ้านแฝด ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนจาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวน 165 หลังคาเรือน ประชากร 727 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง โดยทำงานในต่างจังหวัด ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประชาชนวัยทำงาน เดินทางกลับเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค ประชาชนเกิดความหวาดกลัวติดโรคโควิด-19 ในช่วงหลังเทศกาลปีใหม่เกิดการระบาดในหมู่บ้าน พบผู้ป่วยจำนวน 121 คน เป็นปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไขเร่งด่วน เนื่องจากเป็นโรคอันตรายและเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคโควิด-19
- 2.เพื่อศึกษาติดตามพฤติกรรมการใช้ชีวิต การปรับตัว และการป้องกันโรคโควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครประจำครอบครัว จำนวน 165 คน ระยะเวลาดำเนินการระหว่าง มกราคม - เมษายน 2565 มีขั้นตอนการศึกษา 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวางแผน ทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ทราบสภาพปัญหา ความต้องการและความพร้อมของชุมชนในการแก้ไขปัญหา จากนั้นประเมินความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 การรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ของผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครประจำครอบครัว โดยใช้แบบทดสอบและแบบสอบถาม

คืนข้อมูลให้ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครประจำครอบครัว เพื่อให้ทราบปัญหา ระยะที่ 2 การปฏิบัติ การดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ให้มีความรู้ ความเข้าใจจนสามารถค้นหาผู้มีอาการสงสัยกลุ่มเสี่ยงโรคโควิด-19 เพื่อให้รับการตรวจวินิจฉัยทันที

ระยะที่ 3 การสังเกตการณ์ ประเมินผลจากการสังเกตและการประเมินผลในระยะที่ 1 ประชุมแกนนำชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน ปัญหาที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย พบว่าเกิดจากสมาชิกครัวเรือนขาดการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคและมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดอย่างจริงจัง ทางผู้วิจัยได้มอบหมายให้ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ไปกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามมาตรการ ระยะที่ 2 การสร้างการมีส่วนร่วมและทบทวนมาตรการในการป้องกันโรคโควิด-19 ของชุมชน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคเป็นอย่างดี แกนนำชุมชนดำเนินงานด้วยความเข้มแข็งและประชาชนให้การสนับสนุน เพราะเข้าใจและรับรู้ถึงประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ ระยะที่ 4 การสะท้อนผล สมาชิกครัวเรือนมีการปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด-19 ในระดับดี และได้มาตรการในการป้องกันโรคโควิด-19 ของชุมชน

ผลการศึกษา

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมประชุม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 81.81 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 80.60 มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.79 มีการรับรู้ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในระดับปานกลาง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.30 ส่วนใหญ่กลัวการติดโรค คิดเป็นร้อยละ 82.42 มีการรับรู้ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในระดับปานกลาง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละแหล่งข้อมูล 89.70 ข่าวสารมีการดูจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 90.90 รองลงมาคือ จากบุคลากรทางสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 88.48

2. สถานการณ์โรคโควิด-19 ของชุมชน ก่อนการพัฒนา พบว่าในระยะแรกที่มีการระบาดของโรคจากงานบุญ สาเหตุของปัญหา พบว่าประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ประชาชนขาดการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค ประชาชนมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคไม่เหมาะสม และชุมชนขาดมาตรการในการป้องกันโรค ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการป้องกันโรคโดยให้ความรู้เกี่ยวกับโรคแก่ประชาชน แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังไม่ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด-19 ของประชาชนยังพบว่ามีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคเท่ากับ 19.21 คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรคเท่ากับ 5.58 และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมในการป้องกันโรคเท่ากับ 5.97

3. กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคโควิด-19

3.1 การวางแผน ผลจากการดำเนินการ พบว่าการให้ความรู้ การเสริมสร้างการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค แก่สมาชิกครัวเรือน มีการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติของครัวเรือน โดย อสม. ทบทวนมาตรการในการป้องกันโรคโควิด-19 ของชุมชน

3.2 การดำเนินการตามแผน มีดังนี้ การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 พบว่าทั้งแกนนำชุมชนและตัวแทนสมาชิกครัวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการพัฒนา การเสริมสร้างการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรคโควิด-19 ดำเนินการโดย อสม. การสำรวจพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด-19 พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคที่เหมาะสมมากขึ้น โดยอยู่บ้าน จะออกจากบ้านเมื่อจำเป็น การทบทวนมาตรการในการป้องกันโรคโควิด-19 ของชุมชน พบว่ามาตรการที่ร่วมกันกำหนดมีความเหมาะสมดี แต่มีปัญหาที่บางคนไม่ปฏิบัติ ซึ่งได้กำหนดให้ อสม. ผู้นำชุมชน เป็นผู้ดำเนินการ

3.3 การสังเกตการณ์ มีการสังเกตพฤติกรรมของประชาชน พบว่า ชุมชนให้ความสนใจ แกนนำชุมชนดำเนินงานด้วยความเข้มแข็ง และประชาชนให้ความร่วมมือ เพราะเข้าใจและรับรู้ถึงประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ

3.4 การสะท้อนผล โดยการคืนข้อมูลสู่ชุมชน พบว่าสมาชิกครัวเรือนมีการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ในระดับดี และได้มาตรการในการป้องกันโรคโควิด-19 ของชุมชน

4. ผลลัพธ์ของการพัฒนา มีดังนี้

4.1 ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 การรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรคโควิด-19 และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 พบว่าหลังจากการพัฒนา ทั้งแกนนำชุมชนและตัวแทนสมาชิกครัวเรือนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรค คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรค สูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p < .001$)

สรุปและข้อเสนอแนะ

1.การนำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคโควิด-19 ไปใช้ในพื้นที่อื่น โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ และพฤติกรรมสุขภาพประชาชน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีในการดำเนินงาน

2.การนำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ไปใช้ในการป้องกันโรคอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ผลจากการดำเนินการ พบว่าการให้ความรู้ การเสริมสร้างการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค แก่สมาชิกครัวเรือน มีการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติของครัวเรือน โดย อสม. ทบทวนมาตรการในการป้องกันโรคโควิด-19 ของชุมชน